

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

Katedra ekologie krajiny

Arboretum a park Jezeří

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Emilie Pecharová, CSc

Autor: Petr Letalik

2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

pro: **Petr LETALIK**

obor: územní a technická správní služba (DUTSS)

Název tématu:

Arboretum a park Jezeří

Název tématu v anglickém jazyku:

The Jezeří arboretum and park

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:

Zpracování dostupných informací o současném stavu parku Jezeří, průzkum informovanosti a zájmu obyvatel oblasti o Jezerský park.

1. Historický vývoj a současný stav parku a Arboreta Jezeří
2. Vývoj majetkoprávních vztahů
3. Současný stav arboreta a parku, přehled a popis stavu historických památek (drobných staveb) v oblasti Jezeří
4. Vyhodnocení informovanosti a zájmu obyvatel o historické památky Jezeří formou jednoduchého dotazníku.

Struktura práce dle Metodického pokynu pro zpracování bakalářské práce (<http://www.fzp.czu>).

Rozsah průvodní zprávy: 40 stran, mapové přílohy, fotodokumentace

Seznam odborné literatury:

- Mannlová-Raková, H.*: Úloha památek v krajině a vědomí člověka in: Osud Mostecka, Okresní muzeum v Mostě, Most 1996
Štýs, S. - Helešicová, L.: Proměny měsíční krajiny, Bílý slon, Praha 1992
Hieke, K.: České zámecké parky a jejich dřeviny, Státní zemědělské nakladatelství, Praha 1984
J. Sýkorová: Zmizelé domovy, 2002 (<http://www.zanikleobce.cz>)

Vedoucí bakalářské práce:
doc. RNDr. Emilie Pecharová, CSc.

Konzultant bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce:
30. 9. 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:
30. 4. 2010

v.s. Jan Vyvšedl
.....
vedoucí katedry

[Signature]
.....
Děkan

V Praze dne

ABSTRAKT

Cílem této práce je popsat historický a současný stav zámku Jezeří a jeho arboreta. Jezeří leží v jedné z nejprůmyslovějších oblastí České republiky a vliv průmyslu má tak negativní vliv na jejich současný stav. Zámek za celou svoji historii prošel řadou změn, ať už vlastnickou nebo stavební. Nejtěžší období ale prožívá v současné době, kdy je zámek i arboretum ohroženo těžbou hnědého uhlí na blízkém velkolomu a v budoucnu na možném rozšíření těžby až za územní limity. Tato práce je zaměřena na popis arboreta a parku, k čemuž se váže osud i některých stromů, mimo jiné jsou zde zmíněny i některé zajímavé drobné památky. V obcích Mostecka sousedících se zámkem byl také proveden průzkum návštěvnosti a jeho oblíbenosti a cílem bylo zjistit zájem veřejnosti o Jezeří.

Klíčová slova

Mostecko, zámecká zahrada, Zámky a Hrady, historické památky

ABSTRACT

The aim of this thesis is to describe the present and historical status of the Jezeří Castle and its arboretum. Jezeří is situated in one of the most industrialized regions of the Czech Republic and therefore its present status is heavily impacted by the industry. The castle has undergone many changes, from both ownership and construction points of view. The most difficult times for the castle and the arboretum are at present because of the danger caused by brown coal mining in the adjacent mine and possible break-through of mining limits in the future. The thesis is aimed at the description of the arboretum and the park in connection to some trees heritage. Also, several interesting small landmarks are mentioned. In the villages of the Most Region nearby the castle the survey of popularity and attendance has been carried out in order to evaluate the public interest in Jezeří.

Keywords

Most region, Castle park, Castles and Mansions, historical monuments

Prohlášení:

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze 28. dubna 2011

.....

Petr Letalik

Přátelství 255

435 42 Litvínov 8

Poděkování:

Rád bych poděkoval všem lidem, kteří mi pomohli vypracovat tuto bakalářskou práci. Především mé vedoucí bakalářské práce, Doc. RNDr. Emilii Pecharové, CSc., kastelánce zámku Jezeří Mgr. Haně Krejčové, bez jejichž spolupráce by nebylo možno získat potřebné údaje. Dále také pracovníkům Oblastního muzea v Mostě a zaměstnancům Národního památkového ústavu v Ústí nad Labem.

Obsah

1. ÚVOD	10
2. JEZEŘÍ	10
2.1 CHARAKTERISTIKA JEZEŘÍ	10
3. HISTORIE JEZEŘÍ	11
3.1. OBDOBÍ GOTICKÉHO HRADU	12
3.2. RENESANČNÍ ZÁMEK	12
3.3. BAROKNÍ PŘESTAVBY	13
3.4. PŘELOM 18. A 19. STOLETÍ	14
3.5. SVĚTOVÁ VÁLKA	14
3.6. POVÁLEČNÁ HISTORIE – POČÁTEK ZKÁZY	15
3.7. OBDOBÍ NEJVĚTŠÍHO OHROŽENÍ	16
3.8. ZMĚNY PO ROCE 1996	17
3.9. HISTORICKÝ PŘEHLED	18
4. ARBORETUM – PARK, ZAHRADA	19
4.1. POPIS ARBORETA	19
4.2. HISTORIE ZÁMECKÉHO PARKU	19
4.3. SOUČASNÝ STAV	20
4.4. VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ ARBORETA	21
4.4.1. <i>Obnova napájení rybníků arboreta</i>	21
4.4.2. <i>Albrechtický rybník</i>	21
4.4.3. <i>Labutí rybník</i>	22
4.4.4. <i>Plavecký rybník</i>	22
4.4.5. <i>Návrh na další opatření pro zlepšení vodního hospodářství arboreta</i>	23
4.5. STROMY A JEJICH OSUD	24
4.5.1. <i>Albrechtický sekvojovec</i>	24
4.5.2. <i>Albrechtické duby</i>	25
4.5.3. <i>Žeberská lípa u Jezeří</i>	25
5. NÁKLADY NA STABILIZACI JEZEŘÍ	26
6. PAMÁTKOVÝ ÚSTAV	27
7. ZAJÍMAVÁ MÍSTA (DROBNÉ HISTORICKÉ PAMÁTKY)	27
7.1. HRABĚCÍ KAPLE	27
7.2. KŘÍŽEK	28
7.3. ŠANCE	28
7.4. STŘEDOVĚKÁ ŠTOLA	28
7.5. HRAD ŽEBERK	29
7.6. HRÁDEK HAUSBERK	29
8. METODIKA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	29
8.1 PRŮZKUM V OBCÍCH MOSTECKA	30
8.2 NÁVŠTĚVNOST JEZEŘÍ	35
8.2.1 <i>Rok 2005</i>	36
8.3 <i>Informační značení</i>	37
9. ZÁVĚR	38
10. POUŽITÁ LITERATURA	39

Seznam použitých zkratk

ČSA	Československé armády
MATES	Loterie – Malé televizní sázení
MÚ	Malé úpravy
NPÚ	Národní památkový ústav
PZAD	Program záchrany architektonického dědictví
ÚOP	Územní odborná pracoviště
ÚP	Ústřední pracoviště
VÚ	Velké úpravy
ISPROFIN	Informační systém programového financování

1. Úvod

Člověk dostal darem obrovskou zahradu – přírodu, ruce a přemýšlivou hlavu. I začal zahradu postupně předělávat. Od samého začátku existuje mezi člověkem a přírodou vzájemný vztah. Pro příklady nemusíme chodit daleko. Stromy sice vysadil člověk, ale jejich růst je přírodní skutečností. Půda je sice součástí přírody, ale člověk jí musí obdělávat. Budovy vystavěli lidé, ale materiál je zase darem přírody. Dokud byla zachována rovnováha mezi působením člověka a schopností ekosystému se s jeho působením vyrovnat, bylo vše v pořádku. Kostely, obrazy, sochy, to všechno považujeme zcela samozřejmě za památky, ale stromy, to už nám tak samozřejmě nepřipadá. A přece jsou podle zákona o památkových útvarech památkou i ony, přesněji každý zámecký park. Běžná nám připadá záchrana malířských děl, výtvorů sochařů, stavebních památek. Ale pracovníci Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem dokázali, že zachraňovat je možné nejen věci neživé (Štýs a kol., 1992).

2. Jezeří

2.1 Charakteristika Jezeří

Tvarově nejvýraznější části Mostecká jsou Krušné hory. Spolu se Šumavou jsou nejdelším českým hraničním pohořím. Typickým druhem takového svahu jsou na Mostecku Jezeřské srázy, příkré sklony nad bývalými Albrechticemi, Jezeřím a bývalými Kunraticemi (Příroda Mostecká, 1973).

Státní zámek Jezeří (Obrázek č. 1) leží doslova na rozhraní mezi bukovými porosty strmých svahů Krušných hor a povrchovými hnědouhelným dolem Československé armády.

Obr. č. 1 – Letecký snímek Jezeří (archiv, NPÚ)

Státní zámek Jezeří (Obrázek č. 1) leží doslova na rozhraní mezi bukovými porosty strmých svahů Krušných hor a povrchovými hnědouhelným dolem Československé armády. Před postupem těžby byl však naštěstí ušetřen, a tak si dnes můžeme na tento vsutku velký zámek podniknout malý výlet. Celou oblastí se vine cyklostezka. Trasa vede z Horního Jiřetína až na zámek Jezeří. Je považován za největší barokní stavbu v Evropě. Ve své době byl vyhlášeným kulturním centrem, kde se hrála divadla, pořádaly hudební večery navštěvované známými osobnostmi tehdejšího kulturního života a k jeho renomé patřila i zahrada, obora a proslulý zámecký park (dnes pouze část, tzv. arboretum). Od 70. let, kdy měl být obětován postupující těžbě hnědého uhlí, se vedl boj o jeho záchranu. V dnešní době zámek opět ožívá, pořádají se zde kulturní akce a stává se tak atraktivním kulturním a turistickým centrem. Zámek prochází celkovou obnovou a veřejnosti je zpřístupněna část interiérů v severním křídle (Hodač, 2003).

3. Historie Jezeří

I když krajina pod Krušnými horami prošla radikálními proměnami, během nichž zanikly Ervěnice, Nové Sedlo, Komořany, Třebušice, Dřínov, Albrechtice i Dolní Jiřetín, dodnes obdivujeme genialitu starých stavitelů, kteří snad pro zámek nemohli zvolit příhodnější místo. Není to však jen význam prvotřídní architektonické dominanty, který nám imponuje. Zámek Jezeří (Obr. č. 2) sehrával dominantní roli i v dějinách tohoto kraje. Dnešní barokní stavba překrývá renesanční zámek a ten zase gotický hrad. Mohli bychom jít ještě hlouběji do historie a sledovat původní slovanské osídlení celé oblasti. Ještě o něco dříve si tato místa vybrali pro své sídlo dávní Keltové, kteří měli své oppidum i svatyně na svahu krušnohorského úpatí. Dnes je zámek Jezeří památkou první kategorie, výjimečnou nejen pro svoji mimořádnou uměleckou a architektonickou hodnotu, ale i pohnutý osud, neobyčejně krásnou polohu a význam pro současný i budoucí vývoj a formování života v podkrušnohorské krajině (Koukal, 2005).

Obr. č. 2 Zámek Jezeří (Letalík, 2010)

3.1. Období gotického hradu

Předchůdcem dnešního zámku býval středověký hrad, o němž nemůžeme s určitostí říci, kdy byl založen. Vycházíme proto z prvních doložených písemných zpráv z let 1363-65, kdy se uvádějí jako majitelé pánové ze Rvenic. Již v těchto dobách se setkáváme s označením "de Lacu" (z Jezera) i "z Aysebergu", což dokládá i německý historický název Eisenberg, logicky spojený s dolováním železných rud v této části Krušných hor. Bušek z Eisenberka prodal roku 1406 hrad Petrovi z Perče, dalším majitelem panství byl Albrecht Starší z Kolowrat. Po Albrechtovi přešlo Jezeří na rytíře Jana Smolíka ze Slavic, přívržence katolické strany, který se zde udržel i přes husitské války. Po něm vládl na Jezeří jeho syn Zikmund, známý svým protisaským postojem. Z tohoto důvodu docházelo k častým potyčkám mezi Jezeřím a saskou posádkou na mosteckém hradě (Hněvíně).

Také další majitel, rytíř Kunz z Kaufunku (1450), zde v podstatě obhajoval zájmy českého království, přestože jeho rod pocházel ze Saska. Důvodem jeho postojů bylo však nepřátelství mezi Kaufunkou a kurfiřtem Fridrichem Saským. K vyhocení napjatých vztahů došlo roku 1455, kdy Kunz unesl ze zámku Altenburgu kurfiřtovy syny, aby si tím vynutil navrácení fictumských statků, které mu Fridrich odebral. Vězením pro prince Arnošta se měl stát hrad Jezeří, ale záměr se nezdařil. Kunz z Kaufunku byl se svou družinou na saské straně dopaden a roku 1455 popraven ve Freibergu. Z obavy o osud Kunzových synů Kunze a Heinricha obsadil hrad Jezeří zemský správce Jiří z Poděbrad, který využil přítomnosti své posádky a při příležitosti tohoto tažení dobyl město Most.

Roku 1459 se na Jezeří vrátili Smolíkové a poslední z nich, Zikmund, odkázal hrad roku 1513 svému švagrovi Mikuláši Hochhauserovi z Hochhausu. Za něho došlo pravděpodobně k nejvýraznější přestavbě, která změnila středověký hrad na renesanční zámek (Koukal, 2005).

3.2. Renesanční zámek

Přestavba středověkého hradu na renesanční zámek byla dokončena v roce 1549. Připomínku jejího dovršení můžeme vidět na ozdobném kamenném klenáku, umístěném nad hlavní bránou, kde je vytesán erb Hochhauserů. Po Mikulášově smrti přešel zámek do rukou jeho syna Petra, po kterém dědili jeho synové Václav ml. a Mikuláš. Mikuláš nakonec vykoupil i část patřící jeho bratrovi, ale v roce 1596 padl u Jageru ve válce s Turky. Dědicem se stal podruhé jeho bratr Václav, který panství prodal bratranci Jiřímu Hochhauserovi z Hochhausu na Albrechticích. Jeho syn Jan Mikuláš (od roku 1605) byl za účast na stavovském povstání v roce 1618 potrestán konfiskací majetku, který připadl "k ruce jeho císařské milosti" Ferdinandu II.

Císař daroval Jezeří společně s řadou dalších konfiskovaných panství listinou z 15. března 1622 knížeti Karlu z Lichtenštejna. Nový majitel jej téměř přesně o rok později (24. 3. 1623) prodal za 80 847 kop míšeňských Villémovi ml. Popelovi z Lobkowicz na Bilině. Vilém ml. ale zaplatil pouze dvě třetiny panství - 67 956 kop. Třetina zůstala v majetku Hochhauserů a Vilém měl doplatit dědicům Jana Mikuláše zbytek kupní ceny. Zřejmě tak do té doby neučinil, protože v době saského vpádu v roce 1631 se Jiří a Bernard Hochhauserové, žijící do té doby v exilu, na Jezeří vrátili, celé je vyplenili "a co šlo, odnesli". K celkovému finančnímu vyrovnání mezi Lobkowiczem a Hochhausery došlo až v roce 1638.

Zajímavou věcí je popis tehdejšího zámku, vypracovaný jako podklad k jeho prodeji. V inventáři zámeckého mobiliáře jsou jmenovány: předpokoj, panský pokoj, dvorní kuchyně, kuchyňský kvelb a spížní komora, tři kvelby fraucimoru, hořejší

komora, dámský pokoj a komora, zadní komora, hořejší světnice, sál, školní světnice, druhý sál, dolní kvelb, panská komora a světnice i zámecká věž s hodinami. Kolem zámku se rozkládal ovocný sad, v němž byly mimo jiné ovocné stromy i vlašské ořechy. Dále zde byly tři zpustlé vinice, pod zámkem byl pivovar a poplužní dvůr. K panství patřilo pět vesnic a tři další poplužní dvory.

Podle zprávy z října 1621 byl zámek Jezeří "od vojáků zpustošený", jediné okno nebylo celé a dveře, podlahy a prkna byla vytrhaná. Již od roku 1627 se ale na zámku započalo s drobnými stavebními úpravami; v roce 1638 se opravovaly "cihelne střechy". Dne 18. února 1646 však postihl Jezeří ničivý požár a zámek zcela shořel, s výjimkou malého vysokého stavení a jezdecké stáje. Rok poté zemřel Vilém Popel a panství se ujal jeho syn František Vilém, zakladatel novosedelsko-jezeřské větve rodu. Po dobu jeho života však zámek nebyl významně přestavován (Koukal, 2005).

3.3. Barokní přestavby

K rozsáhlým rekonstrukcím došlo až za syna Františka Viléma - Ferdinanda Viléma z Lobkowicz, který do jejich ukončení nepochybně bydlel na Novém Sedle a na Jezeří začal úřadovat až v roce 1697. Letopočet 1696 na kamenné desce nad vstupní bránou tedy jasně dokládá uzavření těchto stavebních úprav. Oprávněně se můžeme domnívat, že již v tomto období bylo Jezeří zámkem honosným a skvostným, který zcela odpovídal tehdejší představě o rodovém sídle. Bohužel však není známo jméno architekta, který jej vyprojektoval; nevíme ani, z jakých důvodů se právě nejpodstatnější část lobkowiczských archivů nedochovala.

Hlavní podélná budova vytvořila spolu se čtyřmi kolmo připojenými křídly půdorysný tvar písmene H a z jeho jižního boku vystupoval sálový rizalit. Před hlavním průčelím se středním, mírně vystupujícím rizalitem, vrcholícím hranolovou věží, je nehluboký čestný dvůr. Po stranách hlavního portálu jsou sochy atlantů od Jana Adama Dietze z poloviny 18. století. Ferdinand Vilém z Lobkowicz neměl mužských potomků a proto ustanovil svým dědicem svého bratra Oldřicha Felixe, který se po jeho tragické smrti ujal panství. Dne 25. září 1713 zámek nešťastnou náhodou znovu vyhořel. Oldřich Felix, který byl toho dne na lovu, jej při svém návratu spatřil v plamenech - požár byl už tak rozšířený, že se nedal uhasit. Zasluhou komise, kterou poslal Žatecký hejtman k zjištění rozsahu škod, víme, jak vypadaly některé prostory na Jezeří před požárem a dokážeme posoudit, že zámek měl již v té době v podstatě vnější podobu, kterou známe. Na rozdíl od renesančního zámku, který měl pálenou krytinu, byly však střechy pokryty šindelem. V prostředním štoku byl "nový, velký, krásný sál s oválnou klenbou zdobenou štukaturou, s velkými sloupy a maskarony, na němž skupina 10 zedníků, dva štukatéři a 6 tesařů pracovala po celé léto." Sál měl devět oken a vzniklá škoda činila nejméně 4500 zl.r. Zcela byl zničen i vedlejší pokoj u "nové jídelny" se štukovaným stropem a krásnou podlahou (škoda 388 zl.r.), další z řady zničených pokojů byl vymalován "al fresco" (škoda činila 350 zl.r.), také alkovna měla štukový strop a cennou podlahu (350 zl.r.). Rovněž ve dvou vedlejších pokojích byly zničeny fresky, štukatury a podlahy; žár zničil i dvoje krásná kachlová kamna. Ve velké jídelně vedle kaple, zdobené štukaturami, byla zničena i velká zelená kamna a dvoukřídle dubové dveře (škoda 400 zl.r.), požár zničil červený pokoj vedle jídelny, vedlejší pokoj, pozlacený kabinet se stropem zdobeným štukaturami a freskovými malbami, i další alkovnu (celkem 1400 zl.r.). Úplně vyhořelo hlavní šnekovité schodiště, shořela stará (hradní) i nová věž s pokoji a komůrkami, "lesní pokoj" i malířská světnice, kuchyň s předsíní i malované pokoje hraběte Lobkowicze, čtyři místnosti zařízené jako kanceláře,

komora i velký pokoj nad jídelnou s krásnou podlahou i stropem, čtyři pokoje kapucínů a další kancelář. Požár se nevyhnul ani prostřední věži s hodinami a dvěma zvony, shořely i dva střešní vikáře. Popelem lehlo i samostatné stavení pod zámek se šesti pokoji, třemi komorami a prádelnou. Vyhořela oranžerie, soustružnická dílna, nová pila i další prostory, které jsou dosti podrobně popsány. Celkem byla škoda vyčíslena částkou 30 398 zl.r., 19 kr. a 3 denáry.

Ještě téhož roku přistoupil Oldřich Felix "ze svých skromných sil" k obnově zámku, kterou snad sotva dokončil do své tragické smrti v roce 1722. S jeho osobou pak zároveň vymřela novosedelsko-jezeřská linie rodu Lobkowiczů. Proto bylo panství na základě závěti, sepsané dne 4.9.1722 převedeno na dospělého Karla Adama, zastupovaného jeho otcem Jiřím Kristiánem z Lobkowicz. Karel Adam pak v roce 1752 formálně prodal Jezeří Ferdinandu Filipovi Josefovi, knížeti z Lobkowicz na Roudnici, čímž se zámek s panstvím dostal, tak jak bylo předpokládáno, do majetku roudnicko-bílinské linie rodu (Koukal, 2005).

3.4. Přelom 18. a 19. Století

Za Ferdinanda Filipa (od r. 1752) byl již zámek v dobrém stavu, takže po řadu let postačovala objektu pouze běžná údržba. Po Ferdinandu Filipovi se stal dědicem panství Josef František Maxmilián, jehož jméno je spojováno nejen s uměleckým působením (Hudební minulost), ale také s intenzivní stavební činností, jejímž cílem bylo přizpůsobit zámek požadavkům dobových nároků, odpovídajícím tehdejšími představám o pohodlném životě šlechtické společnosti. K menším přestavbám došlo již v roce 1797, výrazné stavební úpravy byly však zahájeny až v roce 1802. Členění a využití interiérů se z větší míry dochovalo až do současnosti. Rozsáhlá adaptace "piana nobile" probíhala jak v části severní, tak v jižní (divadelní sál a nová kaple). Po smrti Františka Maxmiliána se stal 8. knížetem roudnickým Ferdinand Josef z Lobkowicz. V roce 1821 bylo zahájeno jednání o převedení panství Jezeří do rodinného fideikomisu. Jednání skončilo úspěšně až v roce 1835, kdy bylo toto povolení uloženo do Zemských desek. V roce 1868 se stal správcem rodinného fideikomisu kníže Mořic z Lobkowicz, po jeho smrti Ferdinand Zdeněk, který roku 1920 převedl svěřenectví na svého druhorozeného syna. JUDr. Maxmilián Ervín z Lobkowicz se stal po právnických studiích významným diplomatem ve službách Československé republiky. Z toho důvodu také odešel již v roce 1938 do svého prvního exilu ve Velké Británii, kde se stal i významnou osobností našeho protifašistického odboje (Koukal, 2005).

3.5. Světová válka

Po Mnichově v roce 1938 byly lobkowiczské domény rozděleny - to, co se ocitlo v okupovaném území, bylo podřízeno správě tzv. "věrné ruky" s ředitelstvím v Bílině. Hned v prvních dnech okupace se usídlil na zámku štáb "SS-Leibstandarte Adolf Hitler" v čele s Obersturmbannführerem Seppem Dittlichem. Velká část mobiliáře byla před zábohem Sudet odvezena do Roudnice nad Labem, ale po záboru lobkowiczského majetku musela být vrácena na Jezeří; později byla převezena do Bíliny. Osobní Hitlerova standarta odešla z Jezeří již 19. října 1938 a na zámku se pak usídlila posádka, určená ke hlídání zajatců, kteří byli ubytováni poblíž lesního ředitelství na Jezeří. Jednalo se o Poláky, Rusy, Francouze i o potrestané německé vojáky. V březnu 1943 došlo k novému využití zámku pro vězeňské účely. Byl zde

zřízen zvláštní tábor pro prominentní osobnosti "Sonderlager für prominente Persönlichkeiten", převážně vysoké francouzské důstojníky. Dále sem přišlo pracovní komando 96 mužů z koncentračního tábora Flossenbürg. Celý zámek byl natřen zelenou maskovací barvou. Kolem objektu byly vystavěny strážní budky, propojené drátěnými ploty nabitými elektřinou, a nasazení hlídací psi. Široké okolí bylo pro obyvatele uzavřeno. Na zámku samotném bylo průměrně ubytováno asi 100 lidí. Od roku 1943 mělo tímto táborem projít asi 238 mužů. Mezi prominentními osobnostmi, internovanými na Jezeří se mimo jiné uvádí zejména Pierre de Gaulle - bratr francouzského prezidenta de Gaulla, syn bývalého ministerského předsedy Michael Clémenceau, Dr. Menetrel - osobní lékař maršála Pétaina, princ Michael Montenegro a další (Koukal, 2005).

3.6. Poválečná historie – počátek zkázy

Po skončení 2. světové války přišel zámek i panství na čas zpět do vlastnictví Lobkowiczů; uvádí se, že zdejším hostem býval i ministr zahraničí Jan Masaryk. Velvyslanec Československé republiky ve Velké Británii JUDr. Maxmilián Lobkowicz zůstal po únoru 1948 věrný demokracii a rozhodl se setrvat v exilu. Brzy po tak zvaně "vítězném" únoru - dne 20. dubna 1948 - zavedl Zemský národní výbor na Jezeří národní správu. Dne 21. října 1949 převzala zámek do své správy Národní kulturní komise. Stavební stav zámku byl označen jako špatný, týkalo se to zvláště střeš, omítek a prolamovaného ozdobného zábradlí na zadní terase, podlahy byly shledány v dobrém stavu. Zámek byl zprvu pronajat ministerstvu techniky, ale dne 22. září 1950 byl rozhodnutím vlády dán k dispozici ministerstvu národní obrany; konkrétně byl pak přidělen posádkové správě Chomutov. "Převzetí" zámku se uskutečnilo již 28. srpna bez uvědomění Národní kulturní komise a Státní památkové správy, způsobem, který zcela odporoval představám zmíněných institucí. Stočlenná posádka jednoduše zámek obsadila, pozůstalý inventář naházela do kaple a celý zámek po svém vybilila ve skutečnosti i obrazně. Československá lidová armáda se snažila přizpůsobit prostory zámku zcela svým potřebám. Interiéry byly znehodnoceny, řada místností v zámku účelově upravena a zbylý mobiliář rozkraden nebo zničen. V roce 1955 převzalo zámek ministerstvo vnitra. Podle rozhodnutí ze dne 9. 1. 1958 bylo správou pověřeno ministerstvo školství a kultury, odbor památkové péče. Dne 29. 8. 1958 byl zámek předán Státní památkové správě a ta jej roku 1959 odevzdala Krajskému národnímu výboru v Ústí nad Labem. V tuto dobu nebyla na Jezeří zajišťována žádná ostraha a zámek byl ponechán na pospas vandalům až do roku 1960. V letech 1961 až 1972 byl zámek ve správě Okresního národního výboru v Mostě a byl vypracován první projekt rekonstrukce objektu. Jeho autorem byl Ústav pro tvorbu a ochranu krajiny ČSAV, který měl na Jezeří zajišťovat svůj výzkumný program. Další předpokládané využití zámku počítalo se záměrem, vybudovat zde rozsáhlý rekreační areál nadkrajového významu, ale všechno zůstalo pouze v počátečních představách, stejně jako také vyslovený záměr prezentace slavných hudebních tradic.

Od roku 1964 byl prováděn umělecko-historický a stavební průzkum pod vedením Václava Mencla. Na následujících rekonstrukcích se metodicky podílelo i Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem, avšak jeho spolupráce s ústeckým Okresním stavebním podnikem vedla jen k další devastaci objektu. Současně s demolicí neudržované kaplanky a přístavby kuchyně bylo vážně poškozeno severovýchodní křídlo zámku a podtržen rizalit, označovaný dnes jako arkýř. Havarijní situace byla po celé následující období ponechána bez jakéhokoliv zabezpečení a je jen dokladem pevné a poctivé stavby, že se nenarušila

další část objektu. V roce 1967 tehdejší správce připustil další hrubý zásah Okresního stavebního podniku v Ústí nad Labem, vytrháním cca 150 m² parket a jejich využitím na zámku v Ploskovicích. Okresní národní výbor v Mostě ještě rekonstruoval vrátnici jako provizorní obydlí hlídače a v roce 1972 převedl zámek pod správu Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem. Tím byla další rekonstrukce odložena na neurčito. Správa zámku tehdy měla zákaz provádět i běžnou údržbu a zanedbaný stav zámku se zdůvodňoval neujasněnou situací v těžební činnosti Severočeských hnědouhelných dolů (Koukal, 2005).

3.7. Období největšího ohrožení

V letech 1973-76 bylo prováděno v předpolí velkolomu Československé armády inženýrsko-geologické mapování, z jehož závěrů vyplynula naléhavá potřeba podrobnějšího průzkumu při hranici pánve v 80. letech. Především se potvrdily obavy, že poměry v krystalinickém masivu Krušných hor mohou významně ovlivnit báňskou těžební činnost a naopak. Bylo shledáno, že je nutné naléhavě ověřit stav krystalinického masivu, jeho narušení zlomovou tektonikou, zvětrávacími procesy a sesuvnou činností právě v místech, kde k hranici pánve přiléhá areál zámku Jezeří. Výzkumným úkolem byla pověřena Stavební geologie Praha a vedením výzkumných prací RNDr. Jan Marek. S přehodnocením energetické koncepce došlo však i ke změně záměrů v této lokalitě a velkolom Československé armády zahrnul do své sféry zájmu nejen Dřínovské jezero, zámecký park pod Jezeřím (tzv. arboretum), ale i okolní obce a svahy Krušných hor v bezprostřední blízkosti zámku (Koukal, 2005). Za pozornost stojí i Komořanské jezero, které bylo člověkem zrušeno z hospodářských důvodů. Poslední zbytky jezera o rozloze 165ha nechali vysušit páni z Jezeří roku 1835. Dnes se však vodní plochy do krajiny vrací (Němec, 2006). Významná kulturní památka byla ještě v polovině 80. let z důvodu prioritní těžby uhlí určena k likvidaci. Příprava demolice našťastí nebyla realizována tak radikálně a přímočaře, jak tomu bylo u královského města Mostu. Zámek byl zprvu odsouzen k pomalému chátrání. Před veřejností byla zpochybňována jeho vysoká hodnota a také na mapách, vydaných v té době bychom jej marně hledali. Tyto snahy však vyvolávaly zcela opačný účinek. Problém, který byl nastolen, totiž daleko přesahoval otázku bytí či nebytí zámku.

Vzhledem ke značně problematickým geologickým podmínkám ostrohu, na kterém zámek stojí, by totiž mohlo dojít k ohromnému sesuvu krušnohorských svahů, který by vedl i k naprostému zániku hnědouhelného velkolomu. Samozřejmě, že i zámku hrozilo tak závažné narušení statiky, které by později vedlo k jeho celkové destrukci. Boj o záchranu Jezeří se tedy rozvinul z popudu geologů a vyvrcholil v osmdesátých letech, kdy se na jejich stranu zásluhou přesně cílené novinářské kampaně připojila široká veřejnost. Již v roce 1986 se spontánně utvořila nezávislá skupina zapálených ekologických nadšenců s rozsáhlým odborným zázemím, která se po listopadu 1989 přeměnila v oficiální "Společnost za obnovu Jezeří". Po velkém úsilí byl vytýčen ochranný pilíř, sahající až k spodnímu okraji zámeckého parku, jehož torzu byla v následující etapě rovněž vrácena památková ochrana. Ekologické těžební limity, stanovené v roce 1990, zároveň ochránily těžbou ohrožené městečko Horní Jiřetín a osadu Černice.

Již na sklonku roku 1987 došlo k celkovému přehodnocení a arch. Karel Císař začal se zpracováváním projektu, na jehož základě bylo v následujícím roce přistoupeno k záchraně objektu. V časovém úseku 1988 - 91 byla zahájena rozsáhlá rekonstrukce, při níž se opravovaly stropy středního traktu, byla položena (z důvodu stále nekvalitních keramických tašek) šindelová krytina na severní části střechy, byla

provedena nákladná oprava havarijního stavu dvou opěrných zdí v areálu zámku, zřízena nová trafostanice a započata rekonstrukce tzv. Úřednického domu.

Další osud zámku ovlivnily události, které zákonitě následovaly po listopadu 1989. V roce 1991 byly uplatněny a v následujícím roce uznány restituční nároky rodiny Lobkowiczů a zámek vrácen do jejich vlastnictví. Ukázalo se však, že obnova silně devastované kulturní památky je nad jejich síly i finanční možnosti. Opravy dotované ze státních prostředků byly bohužel v tomto období zastaveny a prováděny pouze drobné stavební práce, související s nutnou údržbou. Řešení nastalé situace jistě ocení až historie: v roce 1996 daroval pan Martin Lobkowicz zámek Jezeří státu a objekt se po vzájemné dohodě opět vrátil do správy Památkového ústavu (dnes Národního památkového ústavu) v Ústí nad Labem (Koukal, 2005).

3.8. Změny po roce 1996

I přes velmi neutěšený stav, tehdejší vedení památkového ústavu rozhodlo o zpřístupnění památky. Byl to významný moment v historii zámku. Presentace a zviditelnění objektu, tak skýtalo naději na přísun výrazných finančních prostředků, které by napomohly nejen zastavit pokračující chátrání, ale i naději na dokončení celkové rekonstrukce. Zámek Jezeří byl tedy zpřístupněn pro veřejnost v červnu 1996. Vzhledem ke stavu památky bylo přikročeno k celé řadě provizorií, umožňujících základní prezentaci. Možností, jak objekt prezentovat nebylo mnoho a při realizaci zpřístupnění bylo třeba překonávat nejrůznější objektivní technické překážky. Bylo nutné vymezit z celého areálu nejzachovalejší část, která by nepředstavovala bezpečnostní rizika hrozící návštěvníkům. Jako nejvhodnější řešení se ukázalo částečné zpřístupnění několika místností v severní části, přímo navazující na zámeckou zahradu, jejíž vrchní branka se využila k zajištění provizorního vstupu do areálu. V roce 1996 se zpřístupnily 2 místnosti – malý salon a ložnice s přímým vchodem ze zámecké zahrady, kde se též využila malá dřevěná stavba k prodeji vstupenek a suvenýrů. Prohlídka v sobě zahrnovala pouze výklad historie a přehrání krátkého dokumentárního filmu o historii zámku a okolí, protože zámek byl zcela bez místního vybavení. Druhou součástí prohlídky byla prohlídka sklepení a zámecké stříbrnice. Po několika letech se prohlídkový okruh rozšířil o další tři místnosti v severní věži, kde byla instalována náznaková expozice interiérů 19. století s přihlédnutím k loveckému využití objektu v minulosti. Pro tuto expozici bylo využito mobiliáře z depozitu NPÚ v Ústí nad Labem, ve sklepeních byla instalována strašidla a pohádkové bytosti. Presentace objektu probíhá současně s prováděnou rekonstrukcí, takže správa zámku je nucena přizpůsobovat provoz momentálně vzniklým situacím. Významnou změnou v prohlídkovém okruhu bylo narušení záklopového stropu v 2. patře severní věže, kdy bylo nutné vystěhovat mobiliář a hledat další vhodnou variantu prohlídkového okruhu. Stalo se to v lednu 2004. Vzhledem k tomu, že již byla dokončena částečná rekonstrukce přízemí panského domu, která umožnila využít tyto prostory pro pokladnu a zázemí pro návštěvníky, mohl být přesunut vstup do zámku z prostoru vnitřního nádvoří. Mobiliář byl přestěhován do jižní části zámku, která byla již stabilizovaná proběhlou rekonstrukcí střechy a stropních konstrukcí (Koukal, 2005).

Roku 1823 byla při zámku vybudována okrasná zahrada o rozloze asi pěti hektarů, s bazénem, voliérou a tělocvičnou. Směrem k Albrechticím byl vybudován padesátihektarový zámecký park, vyzdobený sochami atlantů. Roku 1829 byla vybudována zimní zahrada (Klíma, 1970).

3.9. Historický přehled

Tabulka č. 1 – Časový sled událostí

ROK	MAJITEL	UDÁLOST
1363-1365	páni z Rvenic	zámek byl středověký hrad
1513	Mikuláš Hochhauser	nejvýraznější přestavba, která změnila středověký hrad na renezanční zámek
1646	Vilém Popel	Jezeří postihl ničivý požár
1697	Ferdinand Vilém z Lobkovicz	rozsáhle rekonstrukce
1713	Oldřich Felix	zámek opět vyhořel
1802	Josef František Maxmilián	největší hudební rozkvět
1836	Lobkovicz	založen rozlehlý anglický park
1938 - 1945	Okupace	2. Světová válka
1948	Lobkovicz	zpět vlastnictví rodiny
1949	Národní kulturní komise	stavební stav zámku označen jako špatný, dán k dispozici ministerstvu obrany
1955	Ministerstvo vnitra	zámek předán státní správě
1959	Krajský národní výbor v Ústí nad Labem	zámek ponechán na pospas vandalům a času
1991	Lobkovicz	rodině uznány restituční nároky
1996	Martin Lobkovicz	zámek Jezeří darován státu a objekt se opět vrátil do správy Památkového ústavu
1996	Národní památkový ústav	zámek Jezeří zpřístupněn veřejnosti
1999	Národní památkový ústav	zámek Jezeří zařazen do Programu záchrany architektonického dědictví ČR

4. Arboretum – park, zahrada

Zahrady a parky jsou neodmyslitelnou součástí každého zámeckého komplexu. I na Jezeří byla zahrada místem, které reprezentovalo své majitele, odehrávala se v ní část společenského života obyvatel i návštěvníků panského sídla. Sloužila k odpočinku a k provozování nejrůznějších her (Koukal, 2005).

4.1. Popis arboreta

Rozsáhlý anglický park, tzv. jezeřské arboretum, vznikl od konce 17. století na úpatí Zámeckého vrchu. V 19. století byla při zámku zřízena okrasná zahrada a založen ve směru k Albrechticím zámecký park, který měl v roce 1838 rozsah 50hektarů a v němž byla vysazena řada cizokrajných dřevin (Sýkorová, 2002). Celé arboretum se rozkládalo na rozloze 50ha. Převládaly zde především duby, buky, habry, borovice a modříny. Celou kompozici vhodně doplňovali exempláře kanadských jedlí, stříbrných smrků, vejmutovek, červenolistých buků, svazčitých bříz, tureckých lísek, stříbrných lip, převislých jasanů a pyramidálních dubů. V roce 1823 byla na rozloze 5ha vybudovaná okrasná zahrada. Zámecký park se vlivem povrchové těžby uhlí pod Krušnými horami zachoval již jen jako torzo (Stromy našich měst, 2006).

4.2. Historie zámeckého parku

Barokní zahrada na Jezeří byla umístěna na vrchní terase, na kterou se vstupovalo přímo z tzv. lesního pokoje. Zahrada měla květinový parter a byla zdobena loubín, špalíry a alejemi, které zasahovaly až do blízkých lesních porostů. Její výzdobu umocňovaly sochy s motivy z antické mytologie. Pro zpestření zde byla umístěna vodní díla, jako kaskády, různé bazénky a fontány. V zahradě zvané Lustgarten byla umístěna oranžerie a fíkovna. Zámek byl oceňován pro svoji polohu a malebné okolí, k jehož rozsáhlé krajinářské úpravě přistoupili Lobkowiczové v roce 1836. Byl založen rozlehlý anglický park, organicky související s místními proslulými okrasnými školkami ve spodní části a přirozeně navazující na rozlehlou oboru v části vrchní, to v bezprostřední blízkosti zámku. Spodní část, zvanou arboretum, tvořily rozsáhlé palouky, lemované či přerušované partiemi různých dřevin a doplněné třemi rybníky, napájené vodou ze Šramnického potoka. Travnaté plochy byly oživeny četnými květinovými záhony, fontánami a vodotrysky. V blízkosti budovy zámeckého zahradnictví se nacházely vysoké skleníky, ve kterých byly umístěny palmy a jiné teplomilné rostliny, které se v teplých měsících umísťovaly ven a podél pěšin vysypaných bílým pískem. Mezi drobnými stavbami zahradní architektury vynikal romantický pavilon a dále pak tzv. švýcarský dům, postavený na břehu rybníčka s umělým vodopádem ve svahu pod zámek. K zajímavým prvkům zámeckého parku patřila ptačí voliéra, vyhlídkové terásy, či pavilony, z nich nejznámější Josefinina vyhlídka byla umístěna na svahu Svatojánského vrchu. Jezeřské arboretum se mohlo pochlubit řadou velmi cenných exemplářů dřevin. Jednalo se o převislé buky, habry, jedlé kaštanovníky, zmaliničníky japonské, liliovník tulipánokvětý, platan pestrolistý, jeřáb břek a statné šacholany (Koukal a kol., 2005). Zámecký park byl vhodnou matečnicí pro sběr semen a odběr vegetativních částí dřevin potřebných ve školkařství, rozvinutého a prosperujícího zde zejména v 1. polovině 20. století. Výsadby parku byly proto neustále doplňovány. Vrchnímu zahradníkovi Emanuelu Ordnungovi vděčí park za bohatý sortiment dřevin. Seznamy pěstovaných dřevin a ceníky školkařských rostlin

z období před 1. světovou válkou, ale i z třicátých let 20. století jsou dokladem významu celého areálu jak v introdukci cizokrajných dřevin, tak pro jejich rozšíření u nás. Po druhé světové válce byl zámecký areál, ke škodě věci, rozdělen. Zámecký park poznamenaný válkou přešel do správy Státních lesů a stal se součástí lesního hospodářského plánu. Přestože péče o park nemohla být v dalším období řádně zabezpečena (poklesy terénu v důsledku hlubinné těžby a jeho narušení po likvidaci obce Jezeří od r. 1955, příprava a důsledky postupující povrchové těžby Velkolomem Čs. Armády od r. 1978), jeho dnešní torzální stav stále ještě představuje hodnoty, které nelze jednoduše odepsat (Gabriel a kol., NPÚ, ústní sdělení, 2011).

4.3. Současný stav

Vlivy průmyslového prostředí a těžební činnosti, narušené vodní poměry, dlouhodobě zanedbaná údržba a přirozené stárnutí jsou hlavními příčinami neutěšeného stavu jednotlivých dřevin a jejich porostů. Nepříznivé okolnosti dlouhého minulého období způsobily rychlé rozšiřování náletových dřevin a plevelných porostů, které postupně zaplňovaly i volné prostory travnatých ploch. Potlačily či úplně vytlačily náročnější dřeviny a způsobily zánik celého středního patra parku. Ojedinelé zbytky některých vitálnějších, sic dožívajících keřů (hloh – *Caragana* sp., pámelník – *Symphoricarpos racemosus*, líska – *Corylus avellana*) jsou toho dokladem. Dendrologicky zajímavé stromy se zachovaly sporadicky, především v celistvých porostech a skupinách. Úhyn a devastace za posledních 20 – 30 let neúměrně vzrostly. Mnohé dřeviny zaznamenané při Dendrologickém průzkumu a inventarizaci zeleně v roce 1980 dnes již nenajdeme. Původní porosty jsou v jisté míře vystřídány mladými náletovými stromky s převahou javorů (*Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*), břízy (*Betula pendula*), akátu (*Robinia pseudoacacia*), pomístně i dubu (*Quercus robur*), a lípy (*Tilia* sp.), v zamokřených místech zejména olší (*Alnus glutinosa*). Neutěšený stav byl v jistém smyslu zmírněn po převzetí území bývalého dolního parku Státním památkovým ústavem v Ústí nad Labem v roce 1995 zajištěním alespoň dílčích, nejnaléhavějších prací základní údržby (odstraňování náletových dřevin, čištění porostů, kosení travnatých ploch). Nutno konstatovat, že zvláště ve střední partii arboreta, kolem hlavní a boční parkové louky přežívají dosud původní přirozené porosty a sporadicky i mohutné stromy z původních porostů i původní vysazované solitéry (Hladíková, 2008).

Přehled dochovaných, některých dendrologicky významných dřevin na území arboreta:

- javor klen, pestrolistý kultivar (*Acer pseudoplatanus Leopoldii*)
- javor mléčný, červenolistý kultivar (*Acer platanoides Schwedlerii*)
- jedle kavkazská (*Abies nordmanniana*)
- převislý habr (*Carpinus betulas Pandula*)
- převislý jasan (*Fraxinus excelsior Pandula*)
- lyriovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*)
- šácholan (*Magnolia obovata*)
- jeřáby (*Sorbus aria*, *Sorbus torminalis*)
- vejmutovka (*Pinus strobus*)

Vzrůstově výjimečné exempláře, například:

- duby (*Quercus robur*, *Quercus petraea*, *Quercus rubra*)
- lípy (*Tilia platyphylla*, *Tilia cordata*)
- buk (*Fagus sylvatica*)
- modřín (*Larix decidua*)
-

Dochovaný zbytek zámeckého parku – arboretum Jezeří je prohlášenou kulturní památkou, evidovanou ve státním seznamu nemovitých kulturních památek. Současně je nedílnou součástí areálu státního zámku Jezeří (Hladíková, 2008).

4.4. Vodní hospodářství arboreta

4.4.1. Obnova napájení rybníků arboreta

Zachovalá část jezeřského arboreta se nachází JZ od zámku pod silnicí Černice – Jezeří. Její výměra činí 14,5ha. Téměř po celém obvodu je obkroužena obslužnou komunikací, která přibližně odděluje arboretum od rozpracované rekultivace území postiženého těžbou. Do zájmového území jsou v současné době dva vstupy ze severní strany z obslužné komunikace podél záchytného odvodňovacího příkopu sloužícího k ochraně lomu ČSA. V zájmovém prostoru se nacházejí zbytky původních vodních prvků Labutího, Plaveckého a Albrechtického rybníka, vodní tůň a propojovací koryto mezi tůň a Labutím rybníkem. Celý systém je nefunkční. V centrální a JZ části se vlivem nefunkčního systému odvodnění objevuje řada lokálních mokřin, Albrechtický a Plavecký rybník jsou bez stálé hladiny vody a vodní plocha Labutího rybníka nedosahuje ani poloviny původní výměry. Zátoka Albrechtického rybníka je navíc kromě náletové zeleně zasažena návozem různé sutě a zeminy (Anonymus, 2005).

4.4.2. Albrechtický rybník

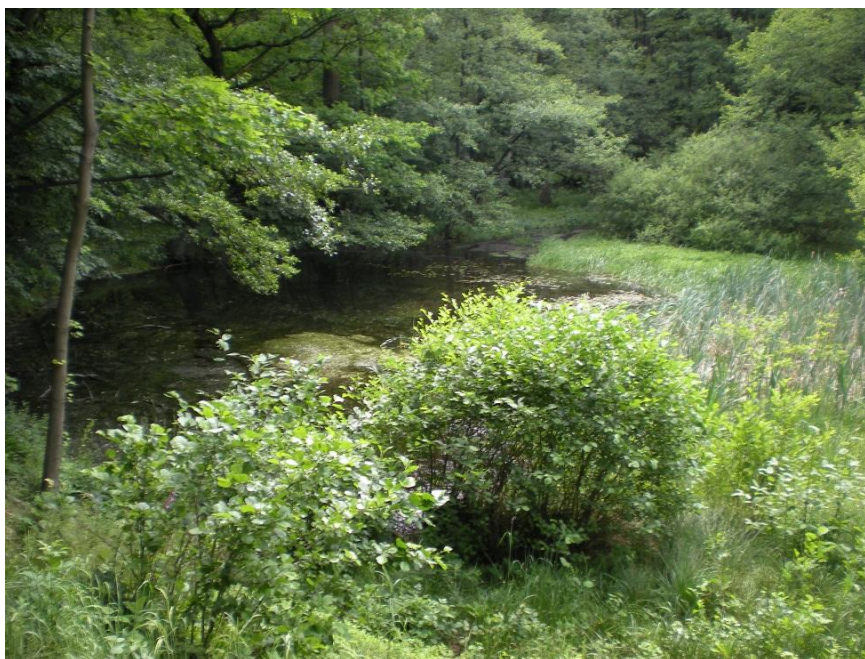
Albrechtický rybník a jeho bývalá zátoka byl očištěn od náletové zeleně a různých návozů a bude ponechán a udržován v „suchém“ stavu. V případě budoucího zajištění nového zdroje vody pro arboretum bude možné zapojit Albrechtický rybník do vodního hospodářství arboreta. Rekonstrukční práce byly soustředěny na obnovu vodních ploch Labutího a Plaveckého rybníka.

Vzhledem k tomu, že v současné době jsou jediným zdrojem vody pro arboretum vývěry podzemních vod v tůň a v jejím okolí bylo nutné provést pročištění okolí tůň a provést sanaci kamenného opevnění tůň. Stávající vývěry podzemních vod bylo nutné podchytit a soustředit do nátokového koryta Labutího potoka. Toto předpokládá pokračovat v geodetickém doměření území a na jeho základě bude možné navrhnout systém sběrných příkopů, které budou svádět veškeré vody do Labutího rybníka. Konstrukce sběrných a záchytných příkopů a jejich opevnění musí odpovídat původní konstrukci příkopů včetně zachování druhu stavebního kamene. To znamená, že zdrojem stavebního kamene bude vlastní území arboreta. Z prvních údajů o doměření této části území je zřejmé, že je nutné směřovat sběrné příkopy více severovýchodním směrem (Anonymus, 2005).

4.4.3. Labutí rybník

Pro zvýšení rozsahu hladiny Labutího potoka bylo nutné zvýšit a prodloužit jižní část hráze. Toto navýšení bylo nutné provést tak, aby nedošlo k poškození vzrostlých stromů rostoucích na svahu stávající hráze. Proto bylo nutné prodloužit svah hráze o celé navýšení hráze provést směrem do zátopy rybníka. Konstrukce navýšené hráze je stejná, jako stávající hráz. Koruna hráze byla na kótě 256,00m. n. m. Kameny pro hráz rybníka budou použity z prostoru arboreta a z jeho okolí. Bude použito stejného druhu kameniva jako původní hráz. Současně byla provedena rekonstrukce odtokového objektu za použití kamenného zdiva při dodržení výše uvedených podmínek pro kamenivo.

Nové odtokové koryto Labutího jezera bylo přesměrováno do Plaveckého rybníka. Délka nového koryta je 180m. Propojení Labutího (Obrázek č. 3) a Plaveckého rybníka bylo nutné provést mimo současnou údolnici Jižní části arboreta. Trasa budoucího propojovacího koryta se musela přizpůsobit vzrostlým stromům, které jsou v této části území. Pro konstrukci koryta platí výše uvedené podmínky (Anonymus, 2005).

Obrázek č. 3 Labutí rybník (Letalík,2010)

4.4.4. Plavecký rybník

Vzhledem k tomu, že hráz Plaveckého rybníka (Obr. č. 4) nebyla výrazně poškozena nerovnoměrným sedáním jako hráz Labutího rybníka, bylo postačující opravit návodní i vzdušnou část hráze rybníka včetně návodního pevnění ostrova. Oprava v převážné většině představovalo doplnění zemního těsnění (pojiva) kamenné části hráze. V jednotlivých místech bylo nutné provést doplnění kamenného opevnění svahů hráze včetně vnitřního jílového těsnění. Pro konstrukci a materiál úprav platí výše uvedené zásady.

Obr. č. 4 Plavecký rybník (Letalík, 2010)

Odtokový objekt bylo nutné vybudovat zcela nový, protože z původního nebylo zachováno skoro nic. Především stav byl dílem určitých rekonstrukcí prováděných zřejmě až v minulém století. Na úpravu odtokového objektu Plaveckého rybníka musí navazovat odvodnění celé jižní části území arboreta. Jižní část zátopy Plaveckého rybníka je prohloubena (pročištěna), aby byl dosažen původní rozsah hladiny.

Odtokové koryto Plaveckého rybníka je svedeno do nejnižšího místa jižní části arboreta a novým propustem pod cestou je povrchová voda svedena do odvodňovacího systému předpolí lomu. Konstrukce koryt nových i obnovených vodotečí v arboretu je zachována podle původního řešení, které je patrné z fotodokumentace okolí tůně. Dno a pata svahů jsou z kamenné dlažby, svahy nad opevněním jsou zatravněny. Pro opevnění bylo opět použito původní kamenivo. Před zahájením dalších projekčních prací je nutné doplnit geodetické zaměření území, včetně zaměření vzrostlé vegetace. Při řešení je nutná spolupráce s biologem, který bude rozhodovat o možnosti kácení stromů při rekonstrukčních pracích (Anonymus, 2005).

4.4.5. Návrh na další opatření pro zlepšení vodního hospodářství arboreta

Pro kvalitu vody v celém vodním systému arboreta by bylo výhodné zajistit stálý zdroj vody. Je nutné použít pouze vody, které nepřišly do styku se zbytky uhelné sloje, které obsahují sloučeniny železa. Tomuto požadavku neodpovídá voda ve stávajícím odvodňovacím příkopu při severním okraji arboreta. Nový zdroj vody pro arboretum bude zřejmě možné získat až po sanaci území pod zámekem, kdy bude možné využít vody ze zbytkového koryta Šramnického potoka. Po té bude možné též zapojit Albrechtický rybník do vodního systému arboreta (Anonymus, 2005).

4.5. Stromy a jejich osud

Stromy jsou vymožeností rostlinné říše a existují již více než 300 milionů let. Rozsáhlé esy z období karbonu (před 270 až 345 miliony let před naším letopočtem) tak obrovský nadbytek dřeva, že jej mikrobi nemohli zpracovat. Rozložil se pouze z nepatrné části. Největší část zůstala v organické formě a v průběhu historie Země se změnila na uhlí a ropu. Z této nadprodukce pravěkých lesů žije v současné době civilizace. Bez přeměněné biomasy oněch lesů by dnes nemohly ani jezdit automobily a vzdušný obal Země by s největší pravděpodobností měl zcela jiné složení. Neboť přebytkem dřeva, který nebyl odbourán, vznikl jiný přebytek, z něhož rovněž žijeme, a na niž jsme na rozdíl od motorových vozidel s palivovým pohonem absolutně odkázáni. Bilance rovnice fotosyntézy nám říká, o jakou látku se jedná. O kyslík, který nadprodukce pravěkých lesů uvolnila jako odpadní produkt. Tento plyn, nepostradatelný pro dýchání vyšších forem života, tu jednoduše nebyl. Byl teprve vyroben zelenými rostlinami země. Praatmosféra Země neobsahovala prakticky žádný volný kyslík. Lidský i živočišný život by bez zelených rostlin jako dodavatelů kyslíku nebyl možný. Stromy často dosahují mnohem vyššího věku, než zvířata a lidé. Známe stromy staré jistě více než 5000 let. Tisícileté duby ještě existují na mnoha místech střední Evropy. Jakého věku se stromy v nynější době dožijí, záleží na člověku, ne na stromech samých. Období od poslední doby ledové, ve které se dnes existující stromy z větší části opět přestěhovaly do střední Evropy, dosáhne méně než desítku generací dubu. Deset tisíc let znamená pro tak dlouhověké stromy asi tak právě málo jako pro nás deset lidských generací. Není divu, že s lesy spojujeme trvalost a stálost. Naše biologické hodiny jdou 10 až 20 krát rychleji než jejich (Stromy našich měst, 2006).

4.5.1 Albrechtický sekvojovec

Když postoupila těžba do blízkosti zámku Jezeří, muselo být zrušeno arboretum zámeckého parku. Při dendrologickém průzkumu a po ohodnocení stromů se došlo k astronomické částce způsobených škod, 340 miliónů korun. Některé stromy byly určeny pro vzorkování k výzkumným účelům, o ty ostatní jsme přišli. Až na několik málo výjimek. V roce 1984 byl do zámeckého parku v Krásném dvoře přesazen z Jezeří 300 let starý šeřík. O rok později došlo i na vzácné magnólie. V obou případech však šlo o stromy vysoké jen několik málo metrů, s nimiž si dokázal poradit obyčejný jeřáb a nákladní auto. V červenci roku 1985 stanovilo ministerstvo kultury podmínky k upuštění od ochrany horního zámeckého parku Jezeří. Jednou z nich byla i záchrana chráněného sekvojovce z Albrechtic. Tento vzácný strom, sekvojovec obrovský, sta let starý, však měří 19,1metru a váží 15 tun. Proto se musel vymyslet vhodný způsob přepravy. Bylo vybráno místo ve starší zástavbě, v mostecké čtvrti Zahražany. Na jaře 1986 byly stromu přerušeny kořeny v obrysu čtverce. V létě byl vydatně zavlažován a díky tomu přežil všechny zásahy v dobrém stavu, shodil jen nové výhonky. A 11. března 1987 se konečně začalo s jeho přesunem. Ten se ale hned od počátku neobešel bez potíží. Okopaný čtverec kořenového balu byl zmrzlý na kámen. Ani dvěma buldozerům se jej dlouhou dobu nepodařilo podříznout. Pak se ukázalo, že kořeny nejsou stejně dlouhé a proto nebylo možné vytvarovat předpokládaný objem zeminy, pro který byla připravena ocelová konstrukce se závěsnými rameny. Strom bylo navíc nutné přidržovat za pomoci osmdesátitunového jeřábu, aby se nezřítil. Kůra byla jako z korku, těžiště vazných míst musela být převázána ochrannými obaly. Ty byly ale ocelovými lany sesouvány a musel být vymyšlen jiný způsob vázání. Také vyprošťování co největšího množství

kořínků byla piplavá práce. Nic se nesmělo uspěchat, každá zanedbaná maličkost mohla život stromu ohrozit. Starostí nebylo, ani když sekvojovec konečně ležel. I v této poloze dosahoval výšky 7metrů. Pro pojezd v Horním Jiřetíně však byl předem stanoven limit 518centimetrů, a to už do něj byla započítána i výška trajleru. Bylo tedy nutné zkracovat a přivazovat větve. Do druhého dne zůstal strom zavěšen na rameni jeřábu a lidé důkladně balili kořínek po kořínku. Ani ukládání na trajler nebylo snadné, improvizovat se nakonec muselo i při podepírání kmene. Cestě stromu z Albrechtic do Mostu se podřídila také silniční doprava. Kořenový obal měl jinou váhu i rozměry, než s jakým se počítalo. Připravená jáma musela být dosypána a strom byl jen velmi mělce založen. Znamenalo to, že jej jeřáb musí přidržovat do té doby, než se ho podaří řádně zakotvit. Třetí den ráno se strom podařilo důkladně usadit a jeřáb byl konečně volný. Celý přesun byl vlastně ojedinělým experimentem. A i přes veškerou snahu se strom nepodařilo zachránit a uhynul (Štýs, a kol., 1992).

4.5.2 Albrechtické duby

Albrechtický dub zimní (*Quercus petraea* Matt.), který stával u vstupu do parku poblíž bývalých Albrechtic. Ve výši 135cm měřil strom v obvodu 990cm a jeho stáří se odhadovalo na 800 až 1000 let (Trpák a kol., 2005). Ještě starší byly dva duby, které rostly na okrajích někdejšího zámeckého parku pod zámek Jereří. Takzvaný Albrechtický dub byl často uváděn v regionální literatuře, ještě na začátku 20. století rostly v jeho blízkosti další tři statné duby. J. E. Chadt-Ševětínský, známý znalec starých stromů u nás, se v té době zmiňoval, že jde o strom, který je zapsán v „deskách zemských království Českého“ a „poněvadž jest stromem mezním, nesmí nikdy býti skácen“. Naposledy byla zpracována dokumentace aktivu státní ochrany přírody Bártou, Švankmajerem a Trčkou r. 1982. 5. a 6. Srpna byl dub opakovaně zapálen. Přes opakovaný zásah požární jednotky nebyl strom uhašen a zachráněn. Okolnosti zániku stromu nebyly nikdy vyšetřeny. Dub plodil ještě roku 1992, dosáhl v obvodu kmene přes 10m. Dnes po něm nezůstalo nic, místo kde rostl, je zahrnuto zeminou (Stromy našich měst, 2006).

4.5.3. Žeberská lípa u Jezeří

Nejstarším stromem Mostecka je zřejmě takzvaná Žeberská lípa, rostoucí v Národní přírodní rezervaci Jezerka nedaleko Jezeří v Krušných horách, při Lesním potoce v ochranném pásmu úpravny vody z údolí nádrže Jezeří. Lípa je pozůstatkem původních lipových doubrav, stále žije, a i když je ve špatném zdravotním stavu, každoročně plodí. Přes dlouhodobě proklamované plánované ošetření a statické zabezpečení stromu nebylo pro záchranu Žeberské lípy nikdy nic podniknuto. Pouze místní nadšenci podkládali větve rozložené koruny kůly a zakrývali dutiny asfaltovou krytinou (Stromy našich měst, 2006).

5. Náklady na stabilizaci Jezeří

Tabulka č. 2 – Náklady na Jezeří v mil. Kč

Náklady na Jezeří v mil. Kč									
Rok	Vlastní prostředky celkem	VU	MÚ	PZAD			MATES	dotace	CELKEM
				příspěvek	podíl	celkem			
1992	0,288	0,283	0,005						0,288
1993	0,175	0,160	0,015						0,175
1994	0,020	0,020							0,020
1995	0,000								0,000
1996	2,019	2,019							2,019
1997	1,688	1,642	0,046						1,688
1998	1,597	1,549	0,048	0,290	0,000	0,290	0,250		2,137
1999	5,970	1,918	0,059	0,300	4,000	4,300			6,277
2000	1,048	0,182	0,076	4,600	0,790	5,390			5,648
2001	0,688	0,000	0,088	5,000	0,600	5,600			5,688
2002	1,955	1,130	0,048	4,200	0,777	4,977			6,155
2003	0,975	0,558	0,113	2,330	0,304	2,634			3,305
2004	1,535	0,035		0,365	1,500	1,865			1,900
2005	0,382			2,800	0,382	3,182			3,182
2006	0,148			1,335	0,148	1,483			1,483
2007	0,156	0,046	0,060	0,450	0,050	0,500			0,606
2008	0,341	0,230		1,000	0,111	1,111		0,550 ¹⁾	1,891
2009	0,845	0,300	0,300	2,200	0,245	2,445		0,300 ²⁾	3,345
2010	0,859	0,300	0,300	2,330	0,259	2,589			3,189
CELKEM	20,696	10,372	1,158	27,200	9,166	36,366	0,250	0,850	48,996

1) dotace MUS a.s. – arboretum

2) dotace obce Horní Jiřetín

Tabulka nákladů (Tabulka č. 2) na stabilizaci Jezeří udává celkové finanční prostředky od roku 1992 do roku 2010, které byly poskytnuty na obnovu, rekonstrukci a údržbu Jezeří. Vlastní prostředky celkem udávají celkové finanční prostředky poskytnuté Národním památkovým ústavem Ústí nad Labem. Tyto finanční prostředky se dělí na finanční prostředky na malou a velkou údržbu a podíl v programu záchranu architektonického dědictví. Velká údržba jsou finanční prostředky k jednorázovým programům rekonstrukce staveb na Jezeří. S finančními prostředky v malé údržbě hospodaří kastelánka zámku Jezeří a slouží na drobné opravy. Program záchranu architektonického dědictví je národní program Ministerstva kultury ČR, který poskytuje dotace pouze na rekonstrukci historických budov. PZAD poskytne finanční příspěvek a NPU se na této dotaci podílí určitou finanční částkou. Dále byl poskytnut jednorázový příspěvek a to v roce 1998 z loterie MATES (Malé televizní sázení), v roce 2008 dotace firmy MUS a.s., a v roce 2009 od obce Horní Jiřetín. Celkové roční finanční příspěvky jsou součtem vlastních prostředků celkem, příspěvek PZAD a jednorázových dotací a příspěvků. Z tabulky je patrné, že výše finančních prostředků nemá stoupající tendenci, každý rok se jedná o jinou finanční částku.

6. Památkový ústav

Národní památkový ústav (dále jen NPÚ) je odbornou a výzkumnou organizací státní památkové péče s celostátní působností. Je státní příspěvkovou organizací ve smyslu platného zákona o státní památkové péči (**zák. č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších novel**) řízenou ministerstvem kultury. NPÚ se organizačně člení na ústřední pracoviště v Praze (ÚP) a územní odborná pracoviště (ÚOP) v jednotlivých krajích. Ústřední pracoviště řídí celkovou činnost NPÚ a v rozsahu vymezeném vnitřními předpisy přímo zajišťuje úkoly státní památkové péče. Územní odborná pracoviště zajišťují úkoly státní památkové péče v rozsahu své územní působnosti. NPÚ, jako odborná a výzkumná organizace státní památkové péče zajišťuje a vykonává základní i aplikovaný vědecký výzkum a další odborné, pedagogické, vzdělávací, publikační a popularizační činnosti směřující k zajištění kvality odbornosti v péči o kulturní památky a památkově chráněná území.

Hlavní činnosti NPÚ lze rozdělit na dvě základní skupiny:

- výzkum a vývoj, jakož i odborné a metodické činnosti usměřující péči o památky ve vlastnictví a správě jiných subjektů a o památkově chráněná území
- péči o soubor zpřístupněných kulturních památek, zejména státních hradů a zámků, které jsou v přímé správě NPÚ, mimo to také poskytuje metodickou pomoc dalším vlastníkům zpřístupněných památek (NPÚ, 2011)

7. Zajímavá místa (drobné historické památky)

V okolí Jezeří najdeme řadu míst, která by neměla uniknout pozornosti návštěvníků.

7.1. Hraběcí kaple

Na úpatí Jánského vrchu stojí dvě kaple – pod běžnou výklenkovou kaplí u cesty zaujme zvláště kruhová zřícenina nedostavené rodinné hrobky. Honosná stavba měla být realizována podle projektu italského architekta Andree Altomonteho z roku 1753. Ať již vlivem špatných výpočtů, či použitím chybné technologie, došlo k opakujícímu se zřícení klenby. Výstavbu kaple provázal i nedostatek financí a také problémy se stavebními dělníky. Z těchto důvodů byly zřejmě práce na kapli zastaveny, a to přesto, že bylo na místo dovezeno velké množství stavebního materiálu, včetně velkých kamenných sloupů. Místo má zvláštní atmosféru, takže nebudeme divit, že si místní lid si k osudu hraběcí kaple (Obr. č. 5) vytvořil svojí verzi, podle níž je místo, na kterém přišli o život bratři Ferdinand Josef a Oldřich Felix z Lobkowicz, prokleté. Klenbu kaple prý zničil ďábel, který vzal na sebe podobu velkého černého jelena. Všeobecně se vžil také název „Čertova kaple“ (Koukal, 2005).

Obr. č. 5 Hrabčecí kaple (Letalik, 2011)

7.2. Křížek

Dalším zajímavým místem je lokalita na hřebeni protějščího vrchu, na kterou nás přivede úvozová cesta, začínající nad zámeckou zahradou (vedoucí směrem na Novou Ves v Krušných horách). Toto místo je pozoruhodné z více důvodů. Nedaleko cesty, po levé straně, stojí dřevěný kříž, u něhož kdysi stávala lavička. V době, kdy okolí zámku bylo ještě osídlené, se pravidelně u křížku objevovaly i kytičky květin. Označuje prý místo, kde byly nalezeny dvě malé děti, které zde umrzly, když ztratily cestu ve sněhové vánici (Koukal, 2005).

7.3. Šance

Po pravé straně úvozové cesty, na vrcholu kopce, se nalézá zajímavý kruhový základ ze smíšeného zdiva. Dodnes nevíme, jaká stavba zde stávala a k čemu sloužila. Půjdeme-li dále dolů po hřebeni kopce, narazíme na zvláštní přírodní útvar. Jedná se o samostatně vztyčený kámen, označovaný jako „obětní kámen“. Četné archeologické nálezy, objevené v blízkosti tohoto kamene naznačují, že kámen byl využíván jako obětní v době neolitu. Nedaleko tohoto kamene, opět směrem do údolí, najdeme skalní vyvýšeninu, zpevněnou kamenným zdivem. Toto místo, nazýváme „Šance“, prý sloužilo jako palpost švédským vojákům. Budeme - li pokračovat dále dolů po hřebeni, dojdeme na velkou plošinu kruhového tvaru, která byla v minulosti využívána majiteli zámku i jejich hosty jako otevřená jízdárna (Koukal, 2005).

7.4. Středověká štola

Ve vzdálenosti zhruba 200m od zámku, nedaleko příjezdové cesty, v místě, kde kdysi stávala „Gluckova hájovna“ a přilehlé hospodářské budovy, se nachází asi

60m dlouhá štola, tesaná do skály. Je jedním z důkazů středověkého dobývání železné rudy v okolí zámku. Z hory vyvěrá pramínek železité vody, který se v zadní části štoly soustřeďuje do kamene vytesané nádrže. Voda z pramene byla kdysi považována za léčivou, z toho důvodu sem přicházelo množství lidí z okolí, kteří si údajně léčivou vodu odváželi domů v kameninových nádobách. Velké množství těchto lahví a stěpů se objevilo při pozemních pracích, které byly prováděny v souvislosti budování přečerpávací vodní nádrže v blízkosti štoly (Koukal, 2005).

7.5. Hrad Žeberk

Ve směru na Vysokou Pec, jsou na vrcholu hory zbytky hradu, založeného v polovině 13. století. Starý Žeberk byl sídlem významného šlechtického rodu, pánů ze Žeberka. Byl zároveň nejvýše položeným hradem Českého království. Extrémní nadmořská výška a odtržení od hospodářského zázemí způsobily, že byl tento hrad opuštěn již na počátku druhé poloviny 14. století. Dnes se v okolí jeho nepatrných pozůstatků rozkládá přírodní rezervace Jezerka s naučnou stezkou. V údolí pod Žebarkem je možné shlédnout dnes už jen torzo památné Žebarské lípy, jejíž stáří se odhaduje na 800 let (Koukal, 2005).

7.6. Hrádek Hausberk

Také na výběžku nad Albrechticemi a Černicemi se kdysi vypínal hrad neznámého jména. Donedávna byly jeho pozůstatky chybně označovány jako zbytky renesanční tvrze Alberku, avšak archeologické nálezy dokládají existenci hrdu již v druhé polovině 13. století. K jeho zániku došlo pravděpodobně ve 14. století v souvislosti se vznikem hradu Jezeří. Hausberk zřejmě nebyl přestavován, z toho důvodu představuje ve vzácně čisté podobě ukázkou bergfritové dispozice nejběžnějšího hradního typu (Koukal, 2005).

8. Metodika dotazníkového šetření

Průzkum formou dotazníku byl prováděn v obcích Mostecka (Horní Jiřetín, Černice) a Chomutovska (Vysoká pec). Průzkum v obcích byl prováděn v zimních měsících lednu a únoru 2011. Průzkumu se zúčastnilo celkem 134 respondentů ve věku 15 a více let. Nejmladšímu účastníkovi průzkumu bylo 15 let a nejstaršímu účastníkovi bylo 72 let. V obci Horní Jiřetín se průzkumu zúčastnilo 66 trvale žijících obyvatel, v obci Černice 21 trvale žijících obyvatel a v obci Vysoká Pec 47 trvale žijících obyvatel. Průzkum byl prováděn anonymně. Cílem průzkumu bylo zjistit, jaký je u veřejnosti zájem navštívit a to i opakovaně kulturní památku zámek Jezeří, který se nachází v blízkosti těchto obcí.

8.1 Průzkum v obcích Mostecka

Tabulka č. 3a) – Výsledky průzkumu ve městě Horní Jiřetín

Číslo otázky	Otázka	ANO	NE
1.	Navštívili jste již zámek Jezeří?	57	9
2.	Chtěli byste se podívat (znovu) na zámek Jezeří?	42	24
3.	Myslíte, že je propagace Jezeří dostatečná?	29	37

Tabulka č. 3b) – Doplnující průzkum ve městě Horní Jiřetín u návštěvníků Jezeří

1.	Jednalo se o návštěvu spojenou s nějakou společenskou událostí?	51	6
2.	Jednalo se o návštěvu spojenou s poznáváním památek?	17	40

Tabulka č. 4a) -Výsledek průzkumu v obci Černice

Číslo otázky	Otázka	ANO	NE
1.	Navštívili jste již zámek Jezeří?	19	2
2.	Chtěli byste se podívat (znovu) na zámek Jezeří?	6	15
3.	Myslíte, že je propagace Jezeří dostatečná?	7	14

Tabulka č. 4b) – Doplnující průzkum v obci Černice u návštěvníků Jezeří

1.	Jednalo se o návštěvu spojenou s nějakou společenskou událostí?	16	3
2.	Jednalo se o návštěvu spojenou s poznáváním památek?	4	15

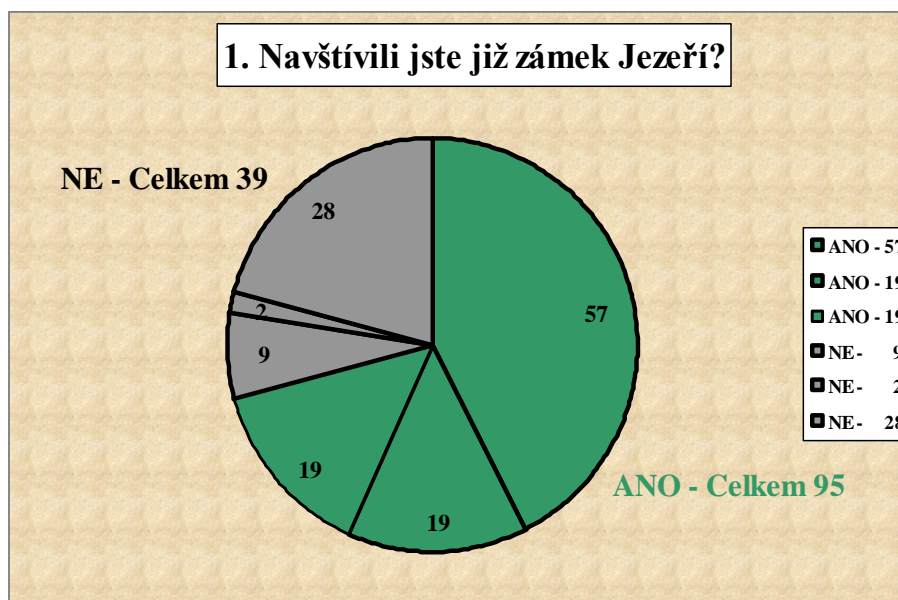
Tabulka č. 5a) -Výsledek průzkumu v obci Vysoká Pec

Číslo otázky	Otázka	ANO	NE
1.	Navštívili jste již zámek Jezeří?	19	28
2.	Chtěli byste se podívat (znovu) na zámek Jezeří?	10	37
3.	Myslíte, že je propagace Jezeří dostatečná?	18	29

Tabulka č. 5b) – Doplnující průzkum v obci Vysoká Pec u návštěvníků Jezeří

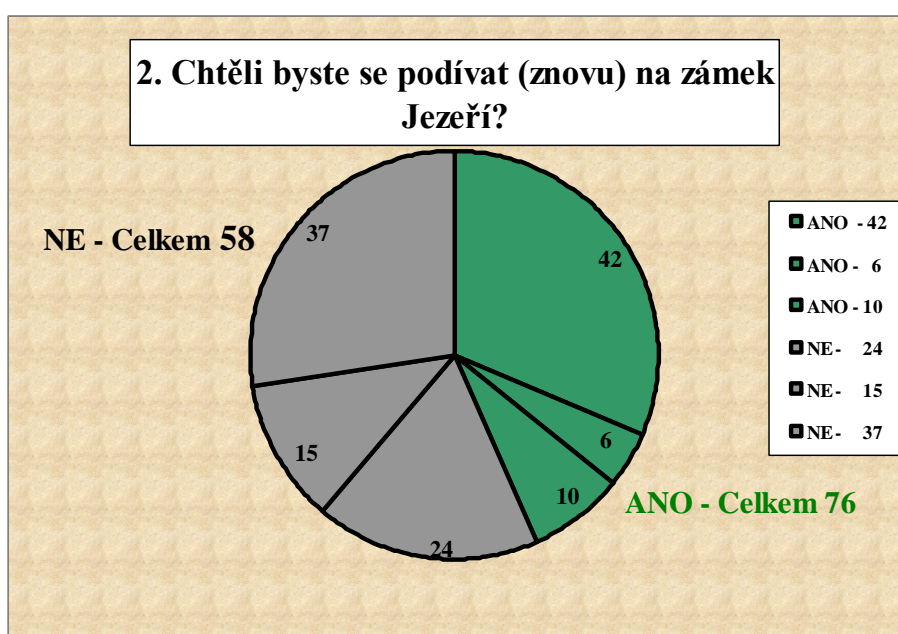
1.	Jednalo se o návštěvu spojenou s nějakou společenskou událostí?	12	7
2.	Jednalo se o návštěvu spojenou s poznáváním památek?	8	11

Průzkum byl prováděn formou dotazníku v měsíci lednu a únoru 2011. Průzkumu se zúčastnilo celkem 134 respondentů z obcí Horní Jiřetín, Černice a Vysoká Pec ve věku 15 a více let. V obci Horní Jiřetín se průzkumu zúčastnilo 66 trvale žijících obyvatel v obci Černice 21 z celkového počtu 1917 trvale žijících obyvatel a v obci Vysoká Pec 47 z celkového počtu 910 trvale žijících obyvatel. Průzkum byl prováděn anonymně. Z průzkumu vyplývá (Graf č. 1), že 95 dotazovaných obyvatel z celkového počtu 134 dotazovaných obyvatel, což činí 71 % navštívilo zámek Jezeří. Zámek Jezeří nikdy nenavštívilo 39 dotazovaných obyvatel, což je 29 % dotazovaných obyvatel, přestože mají trvalý pobyt v obci Horní Jiřetín, Černice a Vysoká Pec. V obci Vysoká Pec většina obyvatel podle provedeného průzkumu zámek Jezeří nikdy nenavštívila. Z celkového počtu 47 dotazovaných obyvatel 28 uvedlo, že zámek Jezeří nikdy nenavštívilo, což je 60 %. Je to zcela opačné zjištění než v obcích Horní Jiřetín a Černice, kde drtivá většina dotazovaných obyvatel zámek Jezeří navštívila. Je to dáno především jedinou přístupovou komunikací, kterou se dá na zámek Jezeří dostat a to vedoucí z obce Horní Jiřetín přes Černice. Přímá komunikace z obce Vysoká Pec ustoupila dolu Československé armády.

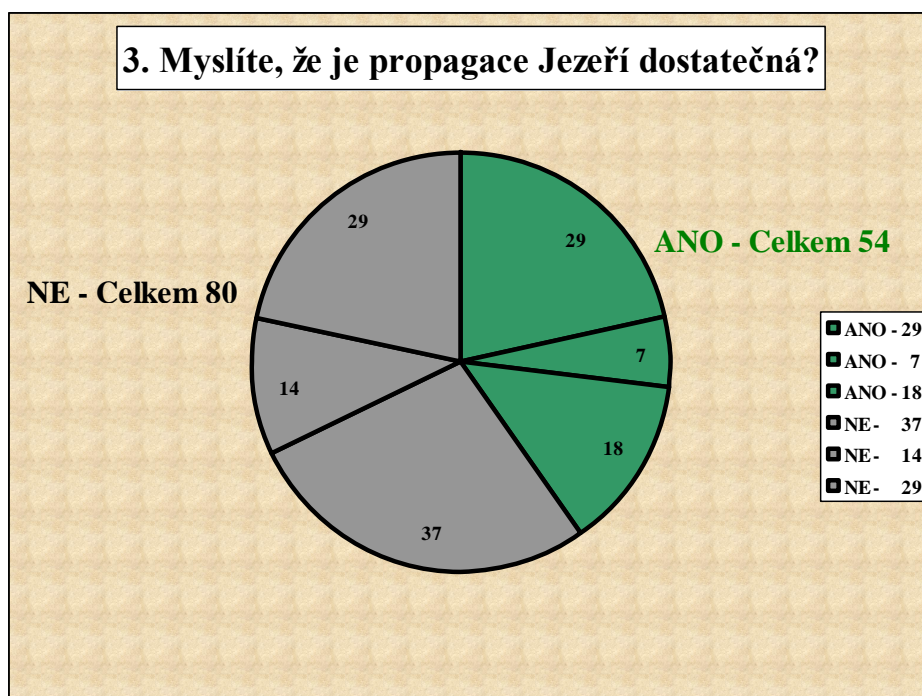
Graf č. 1 – Výsledek průzkumu na otázku č. 1 v obci Horní Jiřetín Černice, Vysoká Pec

Průzkumem v obci Horní Jiřetín, Černice a Vysoká Pec bylo zjištěno (Graf č. 2), že 58 z celkového počtu 134 dotazovaných obyvatel by se chtělo i znovu podívat na zámek Jezeří, což je 43 % dotázaných obyvatel. Většina 76 dotazovaných obyvatel což je 57 % již zámek Jezeří navštívit i opakovaně nechce. Je to dáno především nezájmem navštívit kulturní památky, pokud nejsou masírovány reklamou všeho druhu, především multimediální reklamou. Respondenti necítí potřebu se podívat na zámek Jezeří, popř. jednu návštěvu zámku Jezeří považují za zcela dostatečnou.

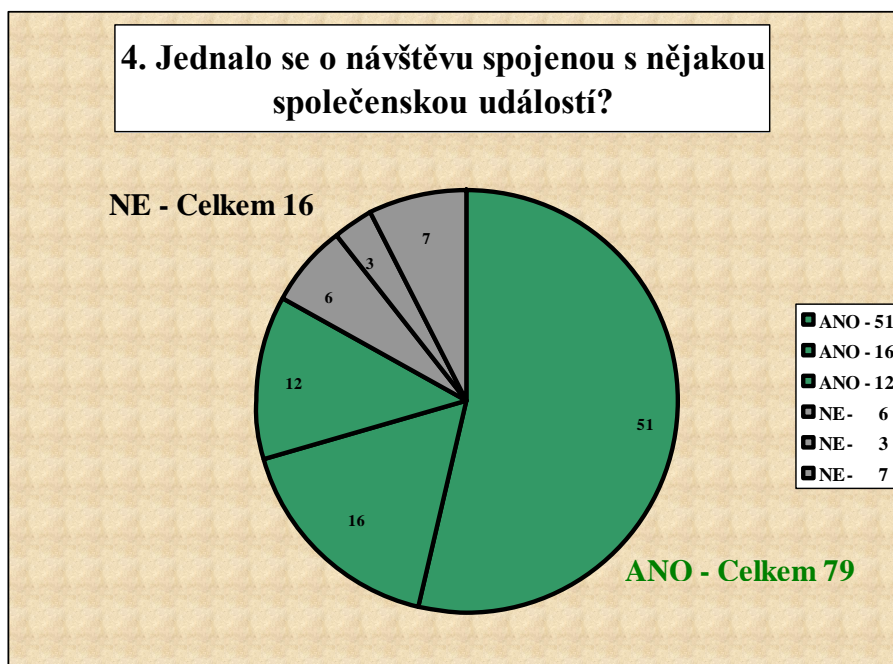
Graf č. 2 – Výsledek průzkumu na otázku č. 2 v obci Horní Jiřetín Černice, Vysoká Pec

U otázky č. 3 si většina 80 z celkového počtu 134 dotazovaných obyvatel myslí, což je 60 %, že propagace zámku Jezeří není dostatečná (Graf č. 3). Žádná reklama, reklamní kampaň a propagace zámku Jezeří v hromadných sdělovacích prostředcích nebyla respondenty zaznamenána. Je to dáno především absencí finančních prostředků na tyto účely.

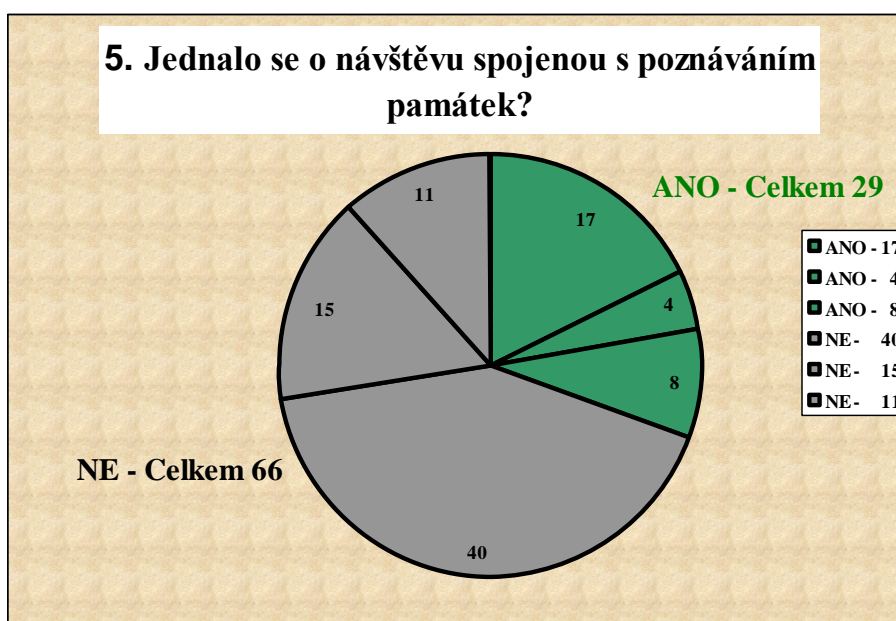
Graf č. 3 – Výsledek průzkumu na otázku č. 3 v obci horní Jiřetín, Černice, Vysoká Pec

Doplňujícím průzkumem (Graf č. 4) v obci Horní Jiřetín, Černice a Vysoká Pec bylo u návštěvníků Jezeří zjištěno, že se jednalo o návštěvu spojenou s nějakou společenskou událostí. Z celkového počtu 95 návštěvníků Jezeří většina 79 dotazovaných obyvatel, což je 83 % zámek Jezeří navštívilo v souvislosti s nějakou společenskou událostí. Jednalo se především o akce jako dětský den, májové slavnosti, ožvlá strašidla, koncert Duchcovského pěveckého sboru.

Graf č. 4 – Výsledek průzkumu na otázku č. 4 v obci Horní Jiřetín, Černice, Vysoká Pec

Doplňujícím průzkumem (Graf č. 5) v obci Horní Jiřetín, Černice a Vysoká Pec bylo u návštěvníků Jezeří zjištěno, že se jednalo o návštěvu spojenou s poznáváním památek. Z celkového počtu 95 návštěvníků Jezeří 29 dotazovaných obyvatel, což je 31 % uvedlo, že se jednalo o návštěvu spojenou s poznáváním památek. Výsledky jsou zcela opačné než u doplňující otázky č. 1. Je to dáno především tím, že dnešní konzumní společnost se chce bavit, vyhledávat zábavu. Spojit návštěvu kulturní památky s konáním společenské akce je pro mnohé přijatelným řešením, jak trávit volný čas.

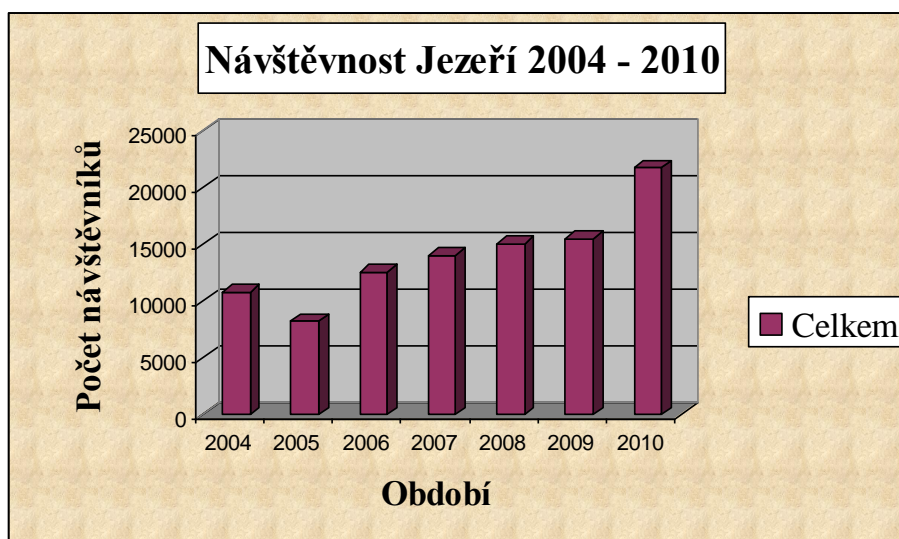
Graf č. 5 – Výsledek průzkumu na otázku č. 4 v obci Horní Jiřetín, Černice, Vysoká Pec

Průzkum byl prováděn formou dotazníku v měsíci lednu a únoru 2011. Průzkumu se zúčastnilo celkem 134 obyvatel z obcí Horní Jiřetín, Černice a Vysoká Pec. Z průzkumu vyplývá, že v obcích Horní Jiřetín a Černice je návštěvnost zámku Jezeří vyšší než v obci Vysoká Pec a je to dáno především jedinou přístupovou komunikací k zámku Jezeří, vedoucí právě přes tyto dvě obce Horní Jiřetín a Černice. Z obce Vysoká Pec žádná přímá komunikace vedoucí na zámek Jezeří neexistuje. Příčinou je důl Československé armády, který obec Vysokou Pec zcela izoloval a odřízl směrem k zámku Jezeří. Průzkum ukázal, že zatímco v obcích Horní Jiřetín a Černice drtivá většina respondentů zámek Jezeří navštívila, tak v obci Vysoká Pec je to naopak.

Doufám, že průzkum vysvětlil, jaký je zájem veřejnosti v obcích v okolí zámku Jezeří navštěvovat kulturní památky, konkrétně jednu, zámek Jezeří, ke které to mají relativně blízko.

8.2 Návštěvnost Jezeří

V grafu jsou uvedené hodnoty všech (platicích i neplaticích) návštěvníků zámku Jezeří v období 2004-2010. Je zřetelně vidět každoroční zvyšující se počet návštěvníků (Graf č. 6). Jediný rok, kdy je zaznamenaný pokles je rok 2005, kdy zámek Jezeří zasáhla silná vichřice a způsobila značné škody. Než se podařilo následky vichřice odstranit, byl zámek Jezeří pro veřejnost uzavřen. Od roku 2006 už je návštěvnost zámku Jezeří stále vyšší a to zásluhou kastelánky Mgr. Hany Krejčové, která pořádá na zámku společenské akce a stále informuje veřejnost o aktuálním dění na zámku Jezeří. Markantní nárůst návštěvníků byl zaznamenan v roce 2010, kdy zámek Jezeří navštívilo celkem 21 774 osob. Je to o 40 % návštěvníků více než v roce 2009, kdy zámek Jezeří navštívilo 15 510 osob.

Graf č. 6 – Návštěvnost Jezeří 2004 - 2010

Abychom mohli porovnat výsledky návštěvnosti na Jezeří, je potřeba se zmínit o probíhajících akcích, které jsou impulsem k návštěvě tak krásného místa. V roce 2010 se zámek Jezeří prezentoval veřejnosti těmito akcemi: Oslavy dne Země, Život na zámku, Dětský den, Den s dechovkou a cimbálovkou nejen pro penzisty a setkání s obyvateli okolních zaniklých obcí, Keltské dny, Prohlídky s ožvlými strašidly, noční prohlídky, Výstava zvířecích lebek, zpřístupněna koupelna kněžny, Svatby v malém sále i na zahradě. Odtajněná tajná schodiště – Rozšířená prohlídka v rámci Mezinárodního dne památek, Poznejte kastelány hradů a zámků v Ústeckém kraji – Mimořádná akce konaná v souvislosti se Dnem Památek a Dnem Země, Kastelánské prohlídky – mimořádné speciální prohlídky s paní kastelánkou Mgr. Hanou Krejčovou, Májová slavnost na Jezeří – Oslava jara na zámku Jezeří, Noční prohlídky zámku, Koncert – Duchcovský pěvecký sbor. Na reklamu a propagaci zámku Jezeří v SRN jako jedné z mnoha kulturních památek v ČR v publikaci o kulturních památkách bylo NPU v Ústí nad Labem uvolněno 32 tis. Kč. Samotná kastelánka Mgr. Hana Krejčová v roce 2010 vynaložila na propagaci a reklamu zámku Jezeří částku ve výši 17 tis. Kč. Zda je to částka odpovídající potřebám informovat veřejnost se lze jen domnívat (Gabriel a kol., NPÚ, ústní sdělení, 2011).

8.2.1 Rok 2005

Rok 2005 byl z hlediska návštěvnosti kritický. Kronikářsky je nutné zaznamenat pohromu, kterou způsobila krátce před půlnocí 30. 7. 2005 vichřice podobná tornádu. Postihla okrasnou zahradu nad Jezeřím, vrch nad někdejší Gluckovou myslivnou zůstal téměř holý, vyrvala buky, lípy, javory a jiné. U nedostavěné kaple způsobila ošklivý polom i na svahu pod Jezeřím a v okolí kamencových jezírek u Černic. Přírodní katastrofa dosud nevídaného rozsahu se naštěstí téměř nedotkla zámku ani tzv. arboreta (Koukal, 2005). Devastace dřevin v horní zahradě přesahovala 60% porostů. Tyto ztráty jsou nenahraditelné. Vzniklé škody (Obr. č. 6) nejsou jen újmou na majetku, ale představují zejména ztráty kulturně historické, biologické a estetické (Hušek, 2005).

Obrázek č. 6 – Škody po vichřici v roce 2005 (archív, NPU)

8.3 Informační značení

Dobrá propagace zaručuje zájem veřejnosti a toho si je vědoma jak kastelánka, tak i sousedící obec Horní Jiřetín. Kromě propagace v regionálních novinách, internetu, existuje informační značení, které nás nasměruje na Jezeří. Vhodné je se zmínit, že obec Horní Jiřetín věnovala 140 tis na pořízení tohoto značení, kterým se Jezeří pyšní již 6let (Krejčová, ústní sdělení, 2011). Máme několik druhů informačního značení o zámku Jezeří v okrese Most. Informační značení je umístováno podél pozemních komunikací a to v převážné míře v blízkosti obce Horní Jiřetín. Velké informační značení hnědé barvy (Obr. č. 7) je umístěno podél pozemních komunikací I třídy ve směru z Litvínova, Mostu a Chomutova. (Obr. č. 9) Informační značení je umístěno na příjezdových cestách do Horního Jiřetína z Litvínova - Záluží a Litvínova Janova. Samotná obec se snaží informovat veřejnost o zámku Jezeří informačním značením bílé barvy (Obr. č. 10) i pomalovanou autobusovou zastávkou městské hromadné dopravy (Obr. č. 8).

Obr. č. 7,8,9,10 (zleva) – Informační značení (Letalík, 2010)

9. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo popsat zámek Jezeří a hlavně jeho park tzv. „arboretum“ od historie, až po současnost. V práci je popsáno i několik drobných historických památek v okolí zámku a osudy některých pamětních stromů. V kapitole o návštěvnosti zámku Jezeří, byly formou dotazníku zpracovány ankety v obcích sousedících s Jezeřím (Černice, Horní Jiřetín, Vysoká Pec). Z ankety je patrný stoupající nárůst návštěvnosti. Další budoucnost zámku Jezeří a jeho arboreta závisí nejen na finanční podpoře, ale i na rozsahu plánované těžby hnědého uhlí. Z Ministerstva Kultury ČR „Program záchrany architektonického dědictví“ (PZAD) několik posledních let plynuly na zámek Jezeří finanční prostředky na rekonstrukci historických budov. V roce 2010 tento program končí a od roku 2011 bude možné finanční prostředky čerpat z programu Ministerstva financí „Informační systém programového financování“ (ISPROFIN). O zámek a jeho okolí se již dlouhá léta stará Mgr. Hana Krejčová, jejíž zásluhou a snahou o rekonstrukci zámku, dochází k postupné obnově zámku do původní podoby.

10. Použitá literatura

ANDĚL, Rudolf. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezku : Severní čechy*. Praha : Svoboda, 1984. 135 s.

Anonymus (2005) ČSA – Okolí Arboreta – řešení obnovy přítoku vody k napájení rybníků v Arboretu, MUS. Most.

DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie Českých hradů*. Praha : Libri, 2000. 733 s.

FÉR, František. Posouzení současného růstového a zdravotního stavu dřevin v arboretu Jezeří a jejich ocenění. In . Katedra dendrologie a šlechtění lesních dřevin Fakulty lesnické a enviromentální ČZU Praha - Suchdol : [s.n.], 2004. s. 25.

FIALA, Karel. *Z hudební minulosti severočeského kraje*. [s.l.] : Severočeské nakladatelství, 1969. 118 s.

FROUZ, Josef. *O Jezeří a jeho okolí*. [s.l.] : [s.n.], 2006. 80 s.

GABRIEL, Alexander: DOLEŽALOVÁ, Markéta: ŠVÁBÍKOVÁ, Milada: NETRHOVÁ, Iva. Národní památkový ústav. Ústí nad Labem : 2011 – ústní sdělení

HIEKE, Karel. *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha : Státní zemědělské nakladatelství, 1984. 459 s. [kniha]
Příroda Mostecká. Ústí nad Labem : Severočeské nakladatelství, 1973. 146 s. [kniha]

HLADÍKOVÁ, Dana. Jezeří : Zpráva z první etapy údržbových prací jaro 2008. In . Národní památkový ústav. Ústí nad Labem : [s.n.], 2008. s. 10.

HODAČ, Jan. Tip na výlet z Ústeckého kraje : Zámek Jezeří a rezervace Jezerka. *Zámky středohoří*. 2003, 11, s. 1.

HRUŠKOVÁ, Marie. *Významné stromy Severočeského kraje*. Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody. Ústí nad Labem : [s.n.], 1987. 30 s.

HUŠEK, Pavel. Záznam prohlídky vykonané na SZ Jezeří dne 1. srpna 2005. In . Národní památkový ústav. Ústí nad Labem : [s.n.], 2005. s. 6.

HUŠEK, Pavel. Zámecký park (arboretum) Jezeří : Základní údržba 1. etapa. In . Národní památkový ústav. Ústí nad Labem : [s.n.], 2007. s. 7.

KLÍMA, Stanislav Václav. *Z hudební minulosti zámku Jezeří*. Praha : [s.n.], 1970. 60 s. [kniha]

KOUKAL, Pavel. Státní zámek Jezeří. In . Národní památkový ústav. Ústí nad Labem : [s.n.], 2005. s. 39.

KREJČOVÁ, Hana. Kastelánka zámku Jezeří. 2011 – ústní sdělení

MANNLOVÁ-RAKOVÁ, Heide. *Úloha památek v krajině a vědomí člověka : Osud Mostecka*. Most : Okresní muzeum Most, 1996. 115 s.

NĚMEC, Jan, et al. *Voda v České republice*. Praha : Consult, 2006. 253 s.

SÝKOROVÁ, Jana. *Zmizelé domovy*. [s.l.] : [s.n.], 2002. 100 s. [kniha]

ŠTÝS, Stanislav; HELEŠICOVÁ, Liběna. *Proměny měsíční krajiny*. Praha : Bílý slon, 1992. 256 s. [kniha]

TRPÁK, Pavel; TRPÁKOVÁ, Ivana. Popis arboreta a katastru obce Jezeří - Eisenberg na základě údajů mapové a písemné části stabilního katastru. In *Popis arboreta a katastru obce Jezeří - Eisenberg na základě údajů mapové a písemné části stabilního katastru*. [s.l.] : [s.n.], 2005. s. 8.

ČSA- Okolí arboreta – řešení obnovy přítoku vody k napájení rybníků v arboretu. In *ČSA- Okolí arboreta – řešení obnovy přítoku vody k napájení rybníků v arboretu*. [s.l.] : [s.n.], 2005. s. 15. ISSN issn. [příspěvek]

Příroda Mostecka. Ústí nad Labem : Severočeské nakladatelství, 1973. 146 s. [kniha]

Stromy našich měst. In *Stromy našich měst*. Magistrát města Mostu. Most : [s.n.], 2006. s. 60.

Národní památkový ústav, 2011 (<http://www.npu.cz>)

Legislativa

Zákon č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších novel o státní památkové péči.